

ցին նստած, բարձրաձայն բողբոջելով, և պահանջեցին նուազել լեռնալան հիմ- նը, որը նոյնպէս նուազվեց: Ռուս պատգամաւորները, տեղեկանալով որ ռուսական օրհնարը ծրարելիք դուրս հանելը պատահական է, եղել, այլ քաղաքային համայնքի անդամներէյ մի քանիսի գիտութեամբ, հեռացան խնձորից:

ԹԻՒՐԻՑԻԱ ԵՒ ԲԱԼԿԱՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հնո. Գործ.)
29 յունիսի

Գ. Պոլիս.—Բ. Դուռը խնդրեց Չե- րուօրիային հեռացնել Պոլսօրիցայից մայրաքաղաքի այն հինգ պարագլուխ- ներին, որոնք դրոշմ են աւտօմօմի պահանջներէ: Չերուօրիային իբր հա- մաձայն է:

30 յունիսի

Մանստի.—Տուկերի ցեղի շարժու- մը Կորչայի շրջանում անում է. Հա- կաակ իշխանութիւնների յայտարա- րութիւնները, բոլորների պահու- թիւները Կորչայի շրջանում տեղի են ունենում համարեա ամեն օր: Թիւր- քական շօյնիկներ քրիստոնեաների դէմ օրէնքօր անում է:

Ուսկիր.—Իր անբնագի ձերբակա- լուծից յետոյ Իսաա Բօլիտինացը փա- լաւ Բէլայա գետը, որ մօտ է Դէշա- նի վանքին:

Սալոնիկ.—Խօսքի մօտերը յունաց մի հրոսակալութեամբ լեռները տարած մի հարուստ յոյն վաճառականի և փրկանք է պահանջում:

Գ. Պոլիս.—Բ. Դուռը, իր դեպանից տեղեկութիւն ստանալով Ռուսաստանի թէրիքներում արած քայլերի մասին, գո- հունակութիւն է յայտարարում մայրաքա- ների հարցի լրագրող լուծման համար:

Վիեննա.—«Աւտերմար» լրագիրը Ալբանիայի աւտօմօմիային նուիրած մի յօդուածի մէջ, մասնաւոր լինելով Աւստրո-Ունգարիայի և Իտալիայի մի- ջև զոյլութիւն ունեցող անտագոնիզմի վրա, ասում է, որ միջադէպից խու- սափելու միակ միջոց հանգիստնում է Ալբանիայի ուժերը աւտօմօմիա ստեղծելը: Աւստրիայի տեսակէտից աւտօ- մօմիան պէտք է ողջունել: Գաւի շուտ կը սկսէ գործել Վիեննայի յօդուած Ալ- բանիայի պապազայ դուրսից, այնքան լաւ:

ՄԱՍՏԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍԱՆԻՑ

(Պետերբուրգի Հնո. Գործ.)

29 յունիսի

Գ. Պոլիս.— Կարանաւորվեց Ձեքըի- բէյի մարդապահը, որ պատգամաւոր Ինքիլլա-բէյի ազգականներին է: Սպան- ված Մահմուդ-Մեքիբէ փաշայի ան- ջազուկ գնդապետ Սալիկի բարեկամն էր:

Թէհրան.—Արտաքին գործերի մի- նիստը հրապարակեց տուեց, Լաւրե- ռին նայած, նրա օրինակին հետեւել են մնացած մինիստրները:

30 յունիսի

Թարիք.—Շահնէվաների և դարա- դաղների կողմուղները ընդարձակ չափեր են ընդունում: Անազալութիւն- ների շրջանը մօտենում է Թաւրիզին: Մայրաքաղաքի բնակիչները տեղափոխ- վեցին կենտրոնը: Այլ ևս միջերկր և ապրանք չեն բերում քաղաք:

Գ. Պոլիս.— Վերնում երկրաշարժից փաստած մահմեդականների համար ցալ- սօր հանգանակված է 1,700 ֆունտ: Մահմեդականութեան տարեդրձին սպաւում է, որ սուլթանը ներուճն շնորհէ գիւտարական նախկին մինիստր Գիլա-փաշային:

Ձեքըի-բէյի մարդապահները խու- տովանցին, որ սպանութիւնը կատար- վել է քաղաքական նպատակներով: Օպ- օպօնցիօն շրջաններում մեծ դժգոհու- թիւն է տիրում Կոմիտէի դէմ, որին վերագրում են սպանութեան նախա- ձեռնութիւնը: Օպօնցիօն լրագիրը- ները իբրեւ բողոքի նշան ժամանակա-ւորապէս դադարեցին լոյս տեսնել:

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍԱՆԻՑ

Դաշա, 25 յունիսի

Որպէս անցանքներ էլ գրել եմ, 2 տա- րուց ի վեր սահմանադրութիւնը ստացած Պարսկաստանը մինչև այսօր չէ ստեղծ որոշ օրէնսդրել երկիրը կառավարելու համար և դեռ այսօր էլ շարունակվում է նախկին բռնապետութեան ձեռք:

Կամայախնութիւն է ամեն տեղ, զեղ- ծումներ ամեն հիմնարկութեան մէջ և (բա- ցառութեան օրէնք չէ) այդպիսով քանի գնում, իրեն նախկին են հանում: Առաջինը հաստատելու համար մասնա- նշան, որ տեղիս քաղաքապետները, որոնք մօտ 300 հոգի են, երբ իրանց 4 կամ աւել կամ պակաս ամսով առիթները չը ստա- նալու համար դիմում են տեղիս նոր եկած

գաղաւոր-նահանգապետին, նա փոխանակ բաւարարութիւն տալու պահանջին, բար- կացած դուրս է անում պահանջատերերին և ոտնիկանութիւնը (նազդիէ) կողմում, կնքում:

Նման դէպքերը այնպէս էլ աննօրմալ կեանքում ապրող տեղիս ժողովրդին շատ բաներ է կարծիք, ենթադրել տալիս դալիք անախորժութիւնների մասին:

Քաղաքում մի տեսակ զինուորական գրու- թիւն է, քաղաքապետները պաշտօնը կատա- րում են զինուորները և պարսից կռակները: Երկրը անտէր դուրսին մէջ է գտնու- վում և այդ նկատելով, տեղիս օտարազա- տակ վաճառականները համարեա իրանց պակասական դատելով տեսնում են իրանց վարձած զինակիւնները ուժով, որը պատ- ճառ է դառնում շատ ոչ ցանկալի դէպքերի տեղի ունենալուն:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄՐԱԳԻՐԵՆ ԵՒ ՄԵՐ ՄԻՐԱՍԵՆԻ ԴՊՐՈՑ- ՆԵՐԸ

Իւրաքանչիւր երկրի իր զարգացման որոշ ճանապարհ ունի, որ ձգված է ժա- մանակի ուժով ձեռքով և կերպարանա- փոխվում է նրա անընդհատ փոփոխու- թեամբ: Նրա կենսունակութիւնը պայմա- նաւորված է աստիճանական զարգացմամբ, որին հակառակ «տալափոխութեան» փոխա- ընէ կը ստացվի յետադիմութիւն:

Այս է ասում միջ առօրեայ կեանքի մեծ թէ փոքր, ուժեղ թէ թույլ ամեն մի երկրի:

Իւրաքանչիւր օրգանիզմ, այն ժամանակ կը լինի առողջ, առաջադիմող, երբ իր ոյժերը համեմատ կը գործի: Նախապէս դէպքում դարձեալ յետադիմութիւն, օրգա- նիզմի հիւանդութիւն և վերջը մահ: Գլուխ- օրոքը, կեանքի էական գործոններէ մէկը, նոյն օրգանիզմն է, հասարակական նոյն ե- լակները, որ իր զարգացման որոշ ճանա- պարհն ունի, և ամեն մի անժամանակ ներ- մուծում փնտում է նրա խաղաղ զարգաց- մանը, և նա առաջադիմութեան տեղ կը յետա- գնէ:

Անցնեք բուն նիւթին:

Մեր գիւղական զարգացման, որոնց մա- սին է խօսքը, անխորիւր եռանդայ են, մի ուսուցչով և մի վրէժով: 60 աշակերտ ա- շակերտութիւնով, բաժանված՝ երեք բա- ժանութիւններով: Մի կողմ թողած մի շարք հակազդողական պայմանները, որոնց հետ կապված է արդեւոր զարգաց, սակայն որոնց թիւրեա կարելի է ներքի որպէս անխափա- ռէ զգալու հանգանակները:

Աղիւտութեան արգասիք, բայց այն մեծ, արհեստական կերպով ստեղծված արեւել- ները, որոնք յարցալուծման կը իրթութեան գործը զիկավարող անմեքի ձեռքով, դա արդէն անտանելի է:

Միայն զարգացում գործադրող ծրա- գրի միջնաւորութեան մասին է, որի ծանրութիւնը ճաշակող ուսուցչին կող- մից ընդհանուր դժգոհութեան պատճառը է դառնի, որոնք մերթ լուրսին, մերթ լրագրի էլեքում բողբոջում են այդ ծան- րութեան դէմ, սակայն վերջիններս ան- պատասխան չեն մնացել և բարձրէն հնչող անհղ ձայնի անու ջրաղացած լուի են, և ինչ- պէս չը լուի, երբ պատասխանող փորձված մանկավարժ է (sic), բայց, ի հարկէ, ոչ այս նոր ծրագրով մենակ երեք բաժան- մունք կառավարած:

Սակայն որքան էլ բամբիլ յանդուգնը, փաստը մնալու է փաստը ծանրութիւնը մեծ է, և սա մի այնպիսի շարք է, որի մօտից չէ կարելի լուրջաւ անցնել:

Մեր նպատակից դուրս է այն յօդուածով շօշափել ծրագրային գնահատան իւրեքին անհամապատասխանութիւնը, մենք վերց- նում ենք դրոշի ստակ տեխնիկական մասը: Ուժ չէ յայտնի, որ զարգացական կեանքի զլխաւոր գործօնը, նրան կեանք ու նպա- տակալարմար ուղղութիւնով ստեղծու ուսու- ցչին է: Նա զարգացի հոգին է: Ոչ մի դպրոց—լինի նա խեղդված ամենաճոխ յար- մարութիւններով—չէ կարող առաջադիմել, կանգնել իր բարձրութեան վրա, եթէ նրա նման գործող ուսուցչին նուիրված ու ա- ուղ չէ: Մեր դպրոցական վարչութիւն- ները սակայն ի նկատի ունեն միայն ու միայն աշակերտութեան շահը, առանց մի քանի մտածելու ուսուցչի մասին, որի ու- ժասպանութիւնը դառնի մեծանախկու- թիւնից իւրաքանչիւր օր մի մեծ միջոց է զարգացական առաջադիմութեան: Նրանք ցան- կանում են, որ որքան կարելի է շատ նիւթ մտադրարով իրենքստան, իսկ թէ նրա- ճան ոյժ է պահանջվում ուսուցչից այդ իրադրոշիւ համար, դա իրանց բոլորովին էլ չէ հետաքրքրում:

Ըստ ծրագրի շարաքական պահանջվում է I բաժ. 17 դաս, II բ. 21 դ., III բ. 26 դ. բացի երեքգոյրութիւնից և մարմնամարզու- թիւնից: Միջոցած բաժանումները հաշու- լով երկրորդ և երրորդ բաժանումները, սրա վրա գումարած և շարաքական 12 ժամ տնտրակների ուղղելու և դասերին պատ- ճառով, կը ստացվի օրական 10-ժամանակ աշխատանք, որ բանը որ արգելվում է յե- տամնաց երկիրներում ֆիզիկական աշխա- տանքների համար, մեղանում թոյլ է տրե- վում մտաւորի համար:

Այս բոլորի վրա գումարեցէք և միւս արգելաթիւ հանգանակները գիւղական աշխարհի և ձեր առաջ կը տեսնեք գիւղա- կան ուսուցչին հիւսիսով, մայրված մի- կնդանի դիակի և ինքնաբերական առաջ է գալիս ծրագրի կրճատում, և վերջն էլ ուսուցչին ինչպիսիք դարձած հեռանում է պաշտօնից:

Այսպէս ասելով մենք չենք ծխում ծրա- գրված երկրորդական առարկաների մեծ արժեքը: Յորանք բոլորն էլ զարգացուցիչ են, բայց մենք չունենք նրանց համապա- տասխան պայմաններ, հետևապէս նրանք չեն կարող մեղանում կենսունակ լինել:

Ընդէ է պէտք է հետեւի զարգացած եր- կիրների օրինակին, վերցնել նրանցից լաւն ու գեղեցիկը: Բայց այն աստիճանից որ չը ջլատվին մեր ոյժերը, դա արդէն առաջա- դիմելու նշան չէ: Այն, եւրօպայի տարրա- կան դպրոցները այդպէս են ապրում, և նրանք առաջադիմում են: Երբօք մեր իրականութիւնը նոր դարձնացած կենսա- նշան է, ինչ որ եւրօպայում, ի հարկէ ոչ ուրեմն այն, ինչ հնարաւոր է նրանց, միջ համարելու վաղ է: Կենսաք շտապիլ չէ սի- րում: Նա պահանջում է աստիճանական զարգացում, համեմատութիւն բոլոր երե- տյնքների մէջ:

Առ այժմ մեր եռամեայ, մի ուսուցչով կառավարվող դպրոցների նպատակը պիտի լինի սովորեցնել՝ գրել կարգել և առաջա- կետին հակադրութիւն թարգմանութիւ- նից՝ նրա առօրեայ կեանքում պատահած հանգանակները ըմբռնելու և լուծելու, իսկ միւս առարկաները, որոնք յիշված են ծրա- գրում, պիտի գործադրվեն այն պարագայում, ուր մի ուսուցչից պարագում է մի բաժան- մունքի հետ իսկ քանի դեռ մեր գիւղերը ոչ մի հնարաւորութիւն չունեն մէկից ա-ւելի ուսուցչի պահելու—շատ տեղերում այդ մէկն էլ չը կայ—այս հարկաւոր է ունենալ մի մի ուսուցչով կառավարվող դպրոցների համար: Ինչն ինչն երեք եռամեայ թէ եր- կամեայ, որպիսին ենթադրվում է ունենալ, բայց ոչ մի դրական քայլ առանձին ծրա- գրի, ինքնուրուի գործադրվող ծրագրի երկ- րորդական առարկաները, որով թիւրեա կա- րելի լինի հասնել «Душе знать что вы- брало одно хорошо время все да плохо» ա- սացումներին, մինչդեռ մեր դպրոցները պատկանում են վերջինին: Արաքս

ՏԵԼԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՆՈՒԹ

Կեանքի էականութիւնը Դիլիւսին

Դիլիւսին, 20 յունիսի
Վերջերս շրջակներ էին պտտվում, թէ իբր Դիլիւսիում բոլոր տները վարձած- ան, տեղ չը կայ, ուսուցիչները թանգ են և այլն և այլն: Տարածված այդ լուրերը ոչ մի հիմք չունեն: Տարածեա տները մեծ մասը դառաւիկ է: Ոչ մի թանգութիւն: Ուսուցիչները գնեցը շատ չափաւոր են, օ- ռինակի՝ հացի սե տեսակը արժէ ֆունտը 3 և 1/2, սպիտակը 4 և 1/2, իսկ լաւագը 4 1/2 և 1/2, ձուռն 4 հատը 5 և 1/2, ուլալիւրին և գա- ղանը 15 և 1/2 ֆունտը: Խաւարինը՝ 10 և 1/2, կարագի ֆունտը 30—35 և 1/2, պանիրինը՝ 10—14 և 1/2: Մի խօսքով՝ ամեն բան էժան է և առատ:

Լեռնամ

Խօսքիայի համար պատահա իող

Իւլիսի, 27 յունիսի
Քաղաքին միջով հասող Կոստան գետը այս քաղէիս ծաղկում է զարգացի համար: Որպէս մի աղբանոց Այդուշի կոտակված աղբը նեղվելով այնպիսի մի զարշափում է բողբոջում, որ մօտեց անցնել գրեթէ անկա- րելի է: Ձմեռը այդ հոտը դեռ այնքան զգալի չէր, իսկ այժմ ուղղակի անտանելի է: Ձմեռը դրան՝ մեր քաղ. վարչու- թիւնը, ինչպէս երեւում է, ոչ մի նեղու- թիւն չէ տալիս իրան մօտանալու: Այդ ա- փութութեան մեղը որքան քաղ. ինք- նալութեան, նոյնքան և տեղական աղ- զարանութեան վրա է ծանրանում, որով- հետև ոչ քաղ. վարչութիւնն է իր պար- տականութիւնների մասին մտածում և ոչ էլ աղբարանութիւնը իր իրաւունքները պաշտպանում:

Ամարանոց եկողների թիւը օր լստ օրէ ստուարանում է: Եղանակը կարգին չոգ է Մ. Գե. հետ:

Կատուրի կառուցումը Բաւարաի վրա
Կատուրի գիւղը (Չիլիւսի), գաւ. 24 յունիսի
Յունիսի 9-էջ սկսեցին զարգացի աւր բարձրանալ: Դեռ նրանք հանգիստ չէին առել, յանկարծ ամսին 9—10-ին եղանակը փոխվեց և սկսեց աստիճանի անձրեւ, որը յետագայում փոխվեց ձիւրի: Մասն և սրա հարկան սարերը սպիտակեցին: Այդ անը- պատեւ եղանակի պատճառով կոտորվեցին անաղին թուղ ոչխարներ և մանր տաւար- ներ: Իսկ մնացած հիւանդացաւ ցորենը:

Ամառը այս տարի շատ ուշ եկաւ: Ամեն տարի մինչև օրս հոնձը վերջանալու վրա էր լինում, իսկ այս տարի դեռ նոր են սկսում ցորենի հոնձը: Բերքը այս տարի կարելի է բաւարար համարել:

Իբր գաւառը հաւաք աչքով է նայում կուտուրական ձեռնարկութիւններին, մա- նաւոր որ ինքը գաւառացին էլ անպա- ճառ օգտվում է կուտուրական այդ ձեռնար- կանութիւնից: Լրացնելու իր անտուու- թեան ու բիւշէրի պակասը
Դաւիթ Աւան-Իւլաշաշա՛նք Նոր ճանա- պարհ է կառուցանում իր սեփական կա-

լուծածից դէպի Բարդա-Եւլաշա՛նք անապարհը, շինելով Թաւթառ գետի վրայով կամուրջ: Աշխատանքը արդէն սկսված է և յոյս կայ, որ առաջիկայ զարման ամեն ինչ պատ- րաստ լինի կամուրջին, ինչպէս և այդ ճա- նապարհի կառուցումը մի կատարեալ բա- րեք է մեր գաւառի համար, որովհետև ուղղակի վտանգաւոր էր գարնան ժամա- նակ Թաւթառի վրայով անցնելու: Ով փոր- ձել է իրա վրա, նա միայն կարող է երե- ակալել, թէ օրերով ճանապարհ էր անցողը ինչպէս է մտրվում մտածելով այն միջա- նի բոլորների մասին, երբ պէտք է գտնէի սայլ նստած՝ ընտանիքով, մանուկ-երեխա- ներով, հազար մի հարաչ-հրցով, թուր- քերին փողեր տալով ինչպէս նրանց, որ իրան և իր ամբողջ ընտանիքը լաւ անց- կացնեն: Մարդ բաց աչքով մահան զուռն է գնում:

Լալաւազ

Հոգեհանգիստ Աղայանի յիշատակին

Ճարսիկի Եւլաշա՛նք, 27 յունիսի
Ղ. Աղայանի մահը թուրքի վրէժ պատ- ճանեց մեզ: Յունիսի 26-ին հայոց եկեղե- ցում պատարագից յետոյ կատարվեց հոգե- հանգիստ: Նորեւմտ Յակոբ ք. Գրիգորեան արտասանեց դամբանական ճառ, ծանօթա- ցանքով ժողովրդին Ղ. Աղայանին կենսագրու- թեան և գործունէութեան հետ: Այդ օրը նշանակված հայոց ներկայացումը յետա- ձգվեց իր պատիւ հանգուցեալին:

Հայոց դպրոցն աղուութեանը բոլորից իր գոյութեան երկրորդ տարին Սեպտեմբերից անկախաւ է III բաժանմունք: Աշակերտ- ների թիւը հասնում է 30-ի:

N. N.

Հոգեհանգիստ Ղ. Աղայանի յիշատակին

Այսօր, կիրակի, տեղիս հայոց եկեղեցում խոսն բազմութեան ներկայութեամբ կա- տարվեց հոգեհանգիստ Թիֆլիսում հա- զաւացելով Աղայանի Աղայանի յիշատակին: Պատարագից քանադոս դամբանական ա- սաց՝ թեմով մի առ մի հանգուցեալն ար- ժանաւորութիւնները: Ապա ցաւակցական հեռադիւ ուղարկեց Թիֆլիս:

Տեղիս խմատակայ Մուղալա Գապա- ռեանը, ի յիշատակ իր հանգուցեալ կնոյ, նուրբից տեղիս հայոց եկեղեցում 50, իսկ հայոց դպրոցին 75 դր.

Մ. Սպարմէգեան

ԵՐԵՒԱՆԻ ՓՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՆՈՒՆ

Ինչպէս կը յիշեն ընթերցողները, «Մշա- կի» այս տարվայ № 73-ի մէջ ես պաշտա- ռա պահանջ էի համարել, որ մեր առաջ- նորները սխօթել ծանոցողական հրովա- րուող շարքապատան ընտրութեան մասին ամբողջապէս հրատարակեն իրանց թիւերի մէջ, այլ ոչ թէ մի քանի խօսքով նրա բո- վանդակութիւնն ամեն ինչան առաջն աքել են ունեն:

Այժմ իմ աչքի առաջն է երևանի փոխ- թեմակալ Սորէն Կալուպոսի տպագրու- թեան տարածած սխօթ շրջաբերականը, ուր բոլորապէս անհամար մէջ է բերված սխ- օթի հրովաքական, ապա իր կողմից նշա- նակված է ծիական ներկայացուցչները, շրջապահի պատուիրակները ու թեմական պատգամաւորի ընտրութեան օրերը և սրանց վերաբերալ հրահանգութիւնները:

Սխօթի հրովաքականի ոճը, բովանդակու- թեան և արտայայտութիւններից թողնում են ընթերցողի վրա խոր ապագրութիւն և դարձնում են այդ վաւերաթուղթը աղ- ղեցիկ և արժանի՝ եկեղեցիներում կարդալու: Նպատակայարմար են և խորն սրբազանի կողմից ընտրութեանը յայտարարած օրերը, ծիական ներկայացուցչներին ընտրութիւ- նը սեպտեմբերի 11-ին, շրջապահի պա- տուիրակներին հոկտ. 2-ին և թեմական պատգամաւորին՝ հոկտ. 30-ին:

Ս. փոխթեմակալի կողմից արված հրա- հանքների 27-րդ յօդուածով լուրարանված է, որ հոգեհանգիստները չեն կարող ընտրվել ոչ ծիական ներկայացուցչին, ոչ պատուի- րակ և ոչ պատգամաւոր: Սակայն արժէ այս կէտին վերաբերալ յօդուածն ամբողջ- շապէս մէջ բերել:

Համաձայն օրինաց ժողովածուի XI հ. 1 մ. 1180-րդ յօդ. և Կովկասի Փոխարքայի շրջաբերականին՝ հոգե

և ամենայն հաւանութեամբ կարող են ծառայել բացվելիք կուրսերին: Վասնզանք ձորում ցանկ են մի քանի տեսակի խոտեր փորձի համար: Զանազան հեղուկների սրկումն այս տարի մեր այգիներին մեծ օգուտ տուցել: Այս քանի տարի է, ինչ մեր այգիներին համարած թէ ոչինչ չենք ստանում: Մտադրում են ծառերը, ծաղիկները թափվելու ժամանակ սկսում են երկաղ զանազան որդեր ուրիշ ուտում են տերևները և յետոյ եղած միջոց փշանում, իսկ խնձորը ծառի վրա ընկնելով, որովհետեւ տարի այս այգիները, չորանում է: Գրեթեմիջ արակի է Պարիզից արդիւն հեղուկով կամ ուղիւնքով, հաւանութեան անվանա կը մնան: Սրբնայն, այն այգիներում, որոնք արդիւն են, ծառերի տերևները պայծառ են և որդեր չեն երևում, իսկ չորանում են արդիւնը ընդհանրապէս չեն հեղուկում: Բայց ինչպէս որդերը չեն հեղուկում, որովհետեւ տերևները ունեն, որոնք ծածկված են որդերով: Պակաս օրինակելի գործ է նաև հետեւեալը. չը նայած որ քանի տարի է այստեղ գիւղատնտեսական դասընթացները բացվում են, բայց և այնպէս չարաքիլիսան իր շրջակայքով չեն չէ ուսումնասիրված կլիմայի տեսակետից, որը անհրաժեշտ է գիւղատնտեսութեան առաջնորդութեան համար: Այս այգի պակասը լրացնելու համար՝ ամենայն օր որդի զիտողութեան են ինքնակրում երկաթուղային, դիւղայինի այգիներ և մի քանի տիպի վարելահողեր և յոր դիտարդն է, որոնց դիտարդն գտնվում օրերու թափանցական կայարանը: Մեր շարքերիցայի գիւղերն, կլիմային և այլ պայմաններին քիչ թէ շատ ծանօթ թարթը առանց վերադարձութեան կասէ, որ զարգելիլիցն այսին անասնապահութեան պարագայէ: Այս երրորդ շարքին է, որ ուսանող Աւստրալիացի գիւղերը ընկած, որով շրջում են գիւղացիներ շրջանը, ծանօթանալով նրա գիւղատնտեսական դրութեան հետ, հարց ու փորձի միջոցով դիտողութեան են թարկելով նրա ուրիշ պայմանները: Գարաքիլիսից

դաջու 72 տարեկան իվան Պանիցկին, որին ամսիկնայէ ուղարկելին խորհրայի բարակը, իսկ հիւանդի բնակարանը են խորհրայի ակտաւանութեան Սակայն բարեարդար բակտերիոօրգանական քննութեան հիւանդի կղզիանքի մէջ խորհրային վերործներ երկան չը հանցել: Հիւանդը լուր բերել, որ Բագուում տեղի է ունեցել խորհրայի առաջին դէպքը: Յիշելի հիւանդացի է Տեղեֆոնայա փող. Տէր. Պողոսեանի տանը ապրող սալապան Միլիթի Սեդուանանը, որը դու կենդանի է սակայն: Բագուում երկան հանվեց խորհրայի երկրորդ դէպքը Տօրգօվայա փող. Շեստա-կովի տանը ապրող եղիւղար Պետրոսինը հիւանդացաւ և տարվեց բարակները Աւստրալիա հիւանդ Արդուանանը առողջանում է: Հիւանդանց է տարված նաև Պե-լապէս Չախարախ խորհրայի նշաններով կատարվում է քննութեան: Բագուի քաղաքական գնդապետ Մարտինով 100 բուրձի տուգանք է ենթարկել «BAK»-ի խմբակի խորհուրդի մէջ: Լեւոնի «HABPOCKA» յօդուների համար, որով ստացող տեղեկութիւններ է հաղորդված տեղական գործարարային տեսչութեան գործունէութեան մասին: Ինչպէս, հաղորդում են, Նորել կը, փայտերերի ընդհանուր ժողովում որդիված է իւրեքանչիւր փայլին դիվիդենտ տալ 600 բուրձի: Բագուի նաւթարդիւնաբերող Գ. Մ. Լիւնտեան ընկերութեան հիմնական դրամադուր Չմիլիցից բարձրացրել է միլի: Շուրջ մի հաղորդում են, որ յու-նիսի 27-ին այստեղ է ժամանել Ղարա-բաղի թիւի նոր նշանակված կատարելի Չաւէն վարդապետը: Շօմկան գիւղից (Բօրչուրի գաւ.) մի քանի են յուլիսի 24-ից. «Մասիկ շուրքը միջանում դու ևս շարունակվում են: Տեղիս արտերը անձրիկի կրօտ են քաշում: Եթէ այսպէս շարունակվի, մի քանի օրվայ ընթացքում արեւ ձոր բոլորը կը չորանայ և հիւանդների թիւը կաշկանդայ Գուլիանները վարում են և շուտով դուրս կը գան: Ստանալու են էլ մի քանի օր է, ինչ մեղանում սկսվել է»:

մասնակցի ժողովրդական ներկայացուցիչներն Վերջում ժողովը ընտրեց սեկիայի վարչութեան և վերաստուգիչ յանձնաժողովի անդամներ: Չորեքշաբթի, յունիսի 20-ին, վրաց թատրոնում տեղի ունեցաւ «Թէմա» լրագրի խմբակի իշխան Գր. Կիսկիսիձէի հրաւիրած ժողովի նիստը, որը քննութեան առաւ յիշեալ խմբագրութեան անունով ստացված թուով 16 բանաստեղծութիւնները: Միջանակի արժանացան դրանցից միայն երկուսը, որոնցից մէկը՝ «Արեւ» խորագրով բանաստեղծութիւնը, որը գեղեցիկագոյն արտադրութիւններից մէկն էր, արժանացաւ երկրորդ մրցանակի, այն է 30 բուրձի: Իսկ երկրորդ բանաստեղծութիւնը, որը գրված է հանգուցեալ ծովանկարիչ Յ. Այվազովսկիի «Մով» նկարի սուպերութեան ներքոյ, ստացաւ երրորդ մրցանակը, այն 20 բուրձի: Ժողովը, որ բաղկացած էր վրաց հասարակական հաստատութիւնների և թերթերի խմբագրութիւնների ներկայացուցիչներից, որոնց առաջնայա անդամ կազմակերպիչ հանդիսարար մրցանակարարութիւնը մրցանակի արժանացած բանաստեղծութիւնների համար, երբ և կը պարզվի նրանց հեղինակներն ու լինելու:

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՒ ԵՒ ԵՐԱԾՏՈՒԹԻՒՆ

Թուաց գրամատիքական կրթօժիկ վերջին ներկայացումները քաղաքային ժողովրդական ծանր անցում են մեծ աշխուժութեամբ թէ խաղի լաւութեան ու գեղարուեստականութեան տեսակետից և թէ յաճախորդների բազմամարդոթեան տեսակետից, որոնք ընդհանուր առմամբ բաղիցած են ընտրել, իստիկիւնում և թատրոնի ծաղիկը զգացող հասարակութիւնը: Ուշագրւում է, որ գնդեր մատչելիութեամբ այդ ժողովրդական ներկայացումներն դաւ-լին, չը նայելով խեղդող շուրջին, լինել է լինում ոչ ժողովրդական մասնաշրջան: Այս անգամ յունիսի 30-ին, արտիստ Ա. Լ. Չիլիովսկիի գաստրօն էր և քան էր գրված Լ. Անդրեյեւի հանրածանօթ «Մեր կենտրի օրերը» պիեսան զործողութեամբ: Նրա բովանդակութիւնը յայտնի է ա-մենայն: Անցնելու հերակատարներ խաղիւն: Երեք թէ չորս անգամ եւս անթիւ հմ ուս-նեցի տեսնելու այդ պիեսան բեմի վրա լաւ ուղիւր մասնակցութեամբ: Հենց այդ երեկոյան գերակատարներից լաւ յիշում են միմեանցի դերերում օր. Բալանթարի, Լարսիկին, Չիլիովսկիին: Եւ պէտք է նկատել, որ այս անգամ արդեն խաղում էին այդ պիեսան միասնաուս ողբերգութեամբ, հոգեկան յուզմունքների, կասկածների և տան-ջանքների ցայտուն և գեղարուեստոր-ւին ճիշդ արտայայտութիւններով: Խոս-տում էին, ստում, ծիծաղում, բայց ամե-նից աւելի արտայայտիչ էր գէմերի ու շարժումների խաղը, միմեանց, առանց խօսքերի: Նայում էր օր. Բալանթարի (Օլոյ) դէմքին, աչքերին և ինչպէս հայելու մէջ տեսնում էր նրա հոգու տանջանքներ խո-րթիւններ, հետեւում էր շարժումներին, և ձեւ առաջ պարզակապում է սեփական մօր ձեւ-ըով (թէ և մի փոքր չափազանցված) միջանքի հանվող, անսխալ, կամայորի, բայց և իր վիճակից սարսափող միջոց Օլոյին:

Իր խաղի մէջ օր. Բալանթարը մտցրել է նոր նշանակութիւն, տեղափոխ վերաշնչելի, դարձրել աւելի ցայտուն: Վարդիկի արի-վրա նա շատ լաւ էր. բայց Տիկերան բուր-վարում փոքր ինչ թոյլ իր դաւն վիճակն ու զարգացածութիւնը արտայայտելու: Այդտեղ թոյլ էր նաև Լարսիկին: Թուում էին ստուկները: Սակայն վերջին գործողութեան մէջ այդ ստուկները մարմնացան, գարձաւ ուժեղ, վառ տիպի իրանք ընկան ու շարժելի խաղով Մի անգամ միայն օրերը չը կա-րողացաւ իր ձայնի տրեպիտոնը, դա հե-կեղանքների տարախի միջոցին էր: Այդ վերջին տեսարանում խաղը անցաւ շատ սահուն, շատ ցայտուն, և լաւ էին բո-լորը անխորհի: Չիլիովսկի սկզբից մինչև վերջ տարա-կի դերը միօրինակ՝ փորձված արտիստի հմտութեամբ, գաղթեւում ծափեր ու ծի-ծաղիկ խաղով:

Լարսիկին արօթիստիւ արտիստ չէ, այլ սովորական սերունդներից մէկը, բայց և այնպէս կարճատեւ ստեղծված է հենց այդ ու-սանդը: Գուլիովսկիի դերն համար ձանդո-ված են, որ եթէ միմեկայի ու անհասարակ շարժումների մէջ մի փոքր խաղաղութիւն անել, չափազանցութիւնների չը հասցնել, աւելի անդ դուրս կը գար նրա խաղը: Պորուշիկ Միլոսովի դերում Օսիպովը շատ տիպիքական էր, բնական: Համեմատաբար թոյլ էր պաշտօնաթող պոլիովսկի Երուսաղիմի դերում: Բեյլիկը Բուրլարում, հասարակի վրա հետաժ ժա-մանակի ուսանողներին մտնեցաւ փողոցա-յին կանանցից մէկը, ծխախոտ խեղդե-ծ ծխելու և իսկովի չէ հեռացում: Անշուշտ մի դեր: Բայց քան ընկալանութեան կար-նրա խաղի մէջ: Չիլիովսկի ուղի դերա-կատար. նա արժանի է ուշադրութեան: Պէտք է ասել, որ նա անի բեմական և ար-

տաքին, և՛ շնորհք թէ՛ նոր ոյժ է, պէտք է առաջ քաշել ու հնարաւորութիւն տալ նրան երկան հանելու իր ընդունակու-թեանը: Ընդհանուր առմամբ ներկայացումը սպաս-վածից աւելի անդ էր. բոլորն էլ իրանց դերերը տարան բարեխղճօրէն: Հանդիսականները բուռն ծախանարու-թեաներով վարձատրում էին խաղացող-ներին և հեռացան գո՛թ սրտով: Լ. Դ.

Իգլիկ, 20 յունիսի Ամսիս 11-ին Չարիֆիանի գերասանական խումբը մեղանում տուցել իր երկրորդ ներ-կայացումը՝ բեմ հանելով «Ճըրիթ» պիեսը: Չը նայած այն հանգամանքին, որ ընդհա-նրապէս գաւառական փոքրիկ բեմը ունի իր աջ ծակող անդամաբաժնիները քիչ թէ շատ լուրջ պիես ներկայացնելու համար, այնուամենայնիւ խումբը հնարաւոր եղա-մին չափ յարգարել էր բեմը և կարողացաւ բնականութեան միջոցով տալ ներկայ կողմ հասա-րակութեանը խաղը սահուն անցաւ:

Չը նայելով այդ օրվայ անդ ներկայաց-ման, վերին աստիճանի անկարգ էր պա-հում իրան հասարակութիւնը թատրոնա-կան դաշիւնում, մասնաւոր վերջին կար-գերում: Այդ պատճառով՝ գիտակցից երի-տասարդները միջոցներ ձեռք առան հետե-ւեալ ներկայացման ժամանակ: Երրորդ ներկայացմանը խումբը բեմ հա-նեց Սովրասովի «Դաւաճանութիւն» պիե-սը ամսիս 12-ին: Այդ պիեսի ներկայացու-մը հանդիսականներին խուռն բազմութիւն էր գրաւել դէպի թատրոն: Այդ օրը բացի հայերից եկել էին տիւրքում գտնվող համա-րակ բոլոր վրացիք, ինչպէս և ուսանող, թուրքեր, որոնք ամենայն ուշադրութեամբ հետեւում էին ամբողջ խաղին: Խաղը բա-նականին լաւ անցաւ: Աղվալի ծախանարութիւններով և գեղե-ցիկ ծաղիկներով վարձատրվեցին պ. Զա-րեփեան և ա. Արաքոյ:

Չը նայելով իր խումբը երրորդ ներկա-յացումով պիտի հրաժեշտ տար, սակայն Կ. Զ. Բ. Բնիկ տեղիս ճիւղի վարչութեան խնդրով յարգելով նա վիշեց տալ չոր-բորդ ներկայացումը յօդուս յիշեալ Բնիկ տեղիս ճիւղի (կէջ):

Չորեքրդ ներկայացմանը, որ կայացաւ ամսիս 13-ին, երազմայիների կեանքից վերջված յայտնի «Տափփուն» դրաման էր բեմ հանված:

Սուրբ մի ժող. ներկայացում ևս տուեց Ալի Դամար գիւղում:

Սաթ. Զաքարեան

ՆԱՍԱԿ ԽՐԱՍԳՐԱԹԵԱՆ

ԱՍՈՒԱՐԱԳԻ ՀԱՅ ԼՈՒՍ. ԿԱՆԱՅԻ ԲԱՐ. ԸՆԿ. ԳՐԱԹԵԱՆ

«Մշակին» № 101-ում Ասիարադի Հ.-Լ. Կ. Բ. Ը. վարչութիւնը հանդէս է եկել հեռ-քիւլ «Մշակին» № 66-ում գրած մի յօ-դուանքներից, որոնք վերաբերում են այդ վարչութեանը ինամբին յանձնված գործերին: Մեղանց անկախ պատճառներով հնարու-րութեան չունեցած աւելի շուտ անդրու-րաւան աղբ խնդրին Ա. Հ.-Լ. Կ. Բ. Ը. դպրոցի մանկավարժական թիւր հասկացու-թեթիւնների, դպրոցական անսօրմալ պա-րանքներների և ուսուցչական ու վարչա-կան անհամապատասխան կազմերի մասին մենք ունենք շատ փաստայից նկատողու-թեաներ, բայց ցուում ենք որ «Մշակին» սուղ էշերը սահմանափակում են մեր անե-լիքը: Ուսուի կաշխատիքը բաւականաւ ալ մի քանի նկատողութիւններով:

Մեր յօդուանքում «Մշակին» № 66) ա-սել էինք, որ «մանկավարժ-դպրոցիմա-դիկան» խաղում է երկրիմ քաղաքականու-թեան պահելով ուսուական պրօգրիմադիա (աշակերտներ պատրաստելու գիմնադիանե-րի համար) և միաժամանակ գիմնադիադը պրօ-ցին հայկական բոլոր մրցելու ծխական դպրոցի հետ, գործուն հայ միջավայրում: Վերջիւնից դպրոցի վարչութիւնը մեղ ուղղած իր գրութեան մէջ զալիս է ապա-ցուցանելու մեր ասածները հետեւեալ տու-ղերով: «Պրօգրիմադիան ունի իր ուղղւն իր ուղղ նպատակով, որին ձգտում է և որին—անհամատեղութիւն չի լինի աւելի—լիովի հանում է, տալով տեղիս գիմնադիաներին բազմութիւն աշակերտ-աշակերտութիւնը»:

Գովում ենք պրօգրիմադիայի վարչու-թեան շանքեր և շատ ուրախ ենք, որ նա լիովի հանում է իր ուղղ և ուղղին նպա-տական գիմնադիաներին: Գովում ենք պրօ-գիմնադիայի ետանդը և մտղիւմ, որ նա անշիղ կարողանար իրենաւ իր ուղղ իր ուղղին նպատակով: Բայց ինչ կասի բն-թերցողը, եթէ իմանայ, որ պրօգրիմադիան պարզապէս մի ծանր և պատասխանատու գործ կատարելուց դա՛մ ունի մի աջ ծակող ու-սակերտութիւն նաչ մի չը լաված բան, այն, որ ճարտարգիմադիան ուսուց լիւղի հետ մա-տակարանութիւն է (?) իր ասնիւն նաեւ մայ-րենի լիւղում ոչ պակաս ծաւալով, քան ծխ-դպրոցում: Սուում ենք Ասիարադի Հայ-լուաւ. Կան. Բար. Ընկ. դպրոցը միակ և երկայնիկ բացառութիւն է ամբողջ հայ ի-րականութեան մէջ, որ կարողանում է մի հարուածով երկու նախաւորութիւն ուսու-նաներով ուսուց լիւղուն այն չափով, որ չափով աւանդվում է պետական պրօգրիմա-դիաներում, և մատակարարելով (?) մայրենի

լիւղու ոչ պակաս ծաւալով (ով դիւն, գուցէ մի բան էլ աւելի), քան ծխ. դպրոցը: Ի հարկէ, այդ ամենը հրաշք չը պէտք է համարել, քանի որ պրօգրիմադիայում նրա-տած են «մասնագէտ դասատուներ», անե-րակայիլի ուսուցիչութիւններով, իսկ նրանց առնվ աշակերտներ՝ անասնիկ ընդունակու-թեաների տէր են գիտէք ինչ, «մասնագէտ դասատուներ» գտնելը այնքան էլ դժուար չէ եղել Ասիարադի հայ. կան. պրօգրիմադիա-յի համար. այսպէս, օրինակ, նրանք տարե-կան 4—500 բ. վճարով և շարաթիւսան 24—30 դասով կարողացել են ձարել այն մասնակցութեանը, որոնց կարիքը գրում են այսօր մինչև իսկ իմական դպրոցները և Գիւղական ձեռնարանը:

Այստեղ անա, ընթերցողն, իրօք կարող է դարձնալ, թէ ինչ հրաշքով աշղղից պրօգրիմադիային այդպիսի մի չնչին վաւա-ծարութեամբ մասնագէտ անձեր համա-լարել, եթէ միակողմանի չը լինելու հա-մար ամենք, որ պրօգրիմադիայի յարգելի վարչութիւնը «մասնագէտ» ասելով իրա-ւունք ունի հասկանալ գիմնադիայի կամ Յովնանան դպրոցի 4-րդ դասաւորումն ա-ւարտածին: Այսպէս, օրինակ, միթէ կար-ծում էք, որ պրօգրիմադիան վերջացնող չէ կարող մի ուրիշ պրօգրիմադիայի տես-չուհի լինել. և ինչ անհամատեղութիւն է, եթէ որ նրա միածաղիկ պատկերն իր կեն-դանութեան օրով կարծիք դարձիլ գաղիւ-նում. և զեւ կան մարդիկ, որոնք աշխա-տում են պիւղիլ թէ հայ աղքը չէ գնաւա-տում իր հասարակական գործչին, քանի որ հայ կինն արդէն հասել է այդ բարձրու-թեանը:

Աւելի անաշու լինելու համար յիշատա-կենք նաև, որ հայոց լիւղիկ մասնագէտ ուսուցչուհին 70-ական թւերի Յովնանան դպրոցի 3-րդ թէ 4-րդ դասարանաւարտ է, և հայկապարտէղի զեկավարը գուրի համա-պատասխան մասնագիտութիւնից, կիւրի դասատու քանանան, որին գուցէ թիւրի-մացութեամբ հայոց պատմութեան ուսու-ցիչ են համարում, մասնագիտանում է շա-բաթները բաց թողած դասերով և երեկ այն ժամանակ է դպրոց մտնում, երբ ոտձիկ ստանալու ժամանակն է գալին: Յի-շատակենք նաև, որ դիւղարուեստական եր-կու խողրդ ուսուցիչներ, ինչպիսիք են երա-ժշտութիւն ու նկարչութիւնը, և գրանց հետ միասին ձեռարկութեան մանկապարտու-ղում, յարգանք ու համակրանք չեն գտել վարչչների կողմից, ուսուի անուշադրութեան են մատնված և մինչև իսկ դուրս մնացած:

Թողնենք «մանկավարժ-դպրոցիմադիա-յի» անհամատեղութիւնը քննադատու-թեանը, որը մեղ շատ և շատ հեռու էր տա-նել, և այժմ անհեղինք, թէ՛ Ասիարադի Հ. Կա-նանց Բարեգ. Ընկ. դպրոցի միակու հա-կացողութեան ունի հենց իր պրօգրիմադիա-յի մասին: Մենք հաստատ համոզված ենք, —գրում է վարչութիւնը,—որ մեր պրօ-գրիմադիան վաղ թէ ուշ կը վերածվի հայկական ազգային լիակատար գիմնա-դիայի»...

Սրանից յետոյ, կարծում ենք, կուգն-տարեաների կարիք չը կայ. պարզ է, որ պրօգրիմադիայի վարչչները ընդհանրապէս հասկացողութեան չունեն մեր կենսեւում գոյութեան ունեցող դպրոցների տիպի և տեսակների մասին և մասնաւորապէս ի-րանց պրօգրիմադիայի համար աշակերտներ պատրաստող և հետեւեալ պետական պրօ-գրիմադիաների ծրագրով առաջնորդող մի պրօգրիմադիա վաղ թէ ուշ պիտի վերած-վի հայկական ազգային լիակատար գիմ-նադիային: Հասկացողը կը հասկանայ, իսկ մենք շարունակենք:

Վարչութիւնը վախ է յայտնում, թէ մի գուցէ ընթերցողները մեր գրածները կար-դավ կարծեն, թէ այդ Ընկերութիւնը ուսուական, գերմանական կամ դարսկական է: Եւ սակայն մեր գրածներին է ոչ մի ընթերցող այդ եղբայրութեան չէ գայ: Զանի որ յօդուանքում շատ որդ կերպով շնտել ենք և կը շնտելեց, որ այդ Ըն-կերութեանը Հայ Լուսաւորչական Կանանց Բարեգործական Ընկերութիւն է, բայց այդ պիտի լինելով հանդերձ նա աւելի նուաղ չափով է ծառայում մայրենի լիւղիլ ու դրականութեան տարածմանը, քան Կովկա-սում գոյութեան ունեցող որեւ պետական ուսուական գիմնադիա:

Կանեցանք նաև, որ յարգելի Ընկերու-թեան լուսաւորչարարութեանն այնքան է դարգացել, որ այնտեղ մուտք գործելու ի-րաւունք չունի հայ-բարձրական կամ հայ-կարծիքի կիւր, որ շատ աւելի հարազատ ու մեծ ծառայութիւն կարող է մատուցել հայրենի գրականութեան, քան Ասիարադի մարդը «Հայ Լուսաւորչական Կանանց Ըն-կերութիւնը»:

Վարչութիւնը գրում է. «Ապա էլ ում համար է հիմնված այդ Ընկերութիւնը և ում համար բացված դպրոցը, եթէ ոչ նա մանկաների են նա միջավայրում գոր-ծելու. արդեօք մի այլ միջավայրում կա-րող ենք իր տարածումը ունենք գործելու... Եթէ բացատրելու հայ մասնակիների հա-մար է բացված ձեռ դպրոցը, ու պէտք է վարչութիւնը, ապա ուրիշն զրէք ձեռ դըպ-րոցը մանկավարժական այնպիսի վիճակ հասկացողութիւնների վրայ: Բայց մաւ նուրը մայրենի կրթութիւն և դաստիարա-կութիւն ստանալ: Ձեռ բարոյական պարտ-ոք և մեան հաստատ... Ա... Ա. Լ. Կ.

Այս այգի պակասը լրացնելու համար՝ ամենայն օր որդի զիտողութեան են ինքնակրում երկաթուղային, դիւղայինի այգիներ և մի քանի տիպի վարելահողեր և յոր դիտարդն է, որոնց դիտարդն գտնվում օրերու թափանցական կայարանը: Մեր շարքերիցայի գիւղերն, կլիմային և այլ պայմաններին քիչ թէ շատ ծանօթ թարթը առանց վերադարձութեան կասէ, որ զարգելիլիցն այսին անասնապահութեան պարագայէ: Այս երրորդ շարքին է, որ ուսանող Աւստրալիացի գիւղերը ընկած, որով շրջում են գիւղացիներ շրջանը, ծանօթանալով նրա գիւղատնտեսական դրութեան հետ, հարց ու փորձի միջոցով դիտողութեան են թարկելով նրա ուրիշ պայմանները: Գարաքիլիսից

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անիից վերադարձու Փոխարքայի օգ-հակա սննտան վատացին իր ուղեկից-ներին հետ միասին Սեւաստը շատ գո՛ւ է մնացել պրօֆ. Մարրի կատարած պիւղեւ-ներին:

Երեւանցիներն զլուտոր վար-չութեան Կովկասի լիազոր Արխիպովը մեկ-նեց Անի՝ պրօֆ. Մարրի կատարած պիւ-ղեւները դիտելու նպատակով:

Այն մասնագիտովը, որ պաշտօն ունէր կանոններ ժշակել կրթական հաստատու-թիւններում թրագրող առանց ամենու-նամար, աւարտելով իր աշխատանքները՝ մի մանրամաս

